

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
JAMOAT XAVFSIZLIGI
UNIVERSITETI**

**ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR
FAOLIYATI VA IJODINING XALQARO
MIQYOSDA O'RGANILISHI VA UNING AHAMIYATI**
mavzusida xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya

of International scientific practical conferenc on the theme
**THE IMPORTANCE OF STUDYING THE LIFE AND
WORK OF ZAKHIRIDDIN MUKHAMMAD BABUR
ON AN INTERNATIONAL SCALE**

2024-yil 13-fevral

1. Бабур. Избранные сочинения. - Т.:Изд. АН Узбекской ССР, 1959.
2. Бабур. Трактат об арузе. -М.: Наука, 1972;
3. Бабур. Избранное. Кн.1: Лирика, Трактат об арузе. Кн.2: Бабурнаме - Т.: 1982.
4. У.Эрскин. Хиндистонда Бобур давлати (пер. с англ. Г.Сатимова). – Т.: 1997:
П.Шарма. Бобурийлар салтанати (пер. с англ. Г.Сатимова). –Т.: 1999

ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR ADABIY MEROSINING BUGUNGI KUNDAGI O'RNI

Odilova Maxliyoxon Doniyorjon qizi
Qo'qon Universiteti Boshlang'ich
ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqola Zahiriddin Muhammad Bobur adabiy merosining zamonaviy dunyoda davom etayotgan rezonansini yoritadi. “Boburnoma” va uning she’riyati bilan tanishar ekanmiz, tadqiqot kitobxonlarni tarix va madaniyatning boy gobelenlari bilan bog‘laydigan hikoya ko‘prigini ochadi. Boburning tafakkuri ilm-fan doirasidan tashqarida aks sado berib, madaniyatlararo anglashuvni rivojlantiradi va boshqaruv va insoniyat ahvoli haqida abadiy hikmat beradi. XXI asr murakkabliklarini kezar ekanmiz, Boburning adabiy merosi adabiyot, madaniyat va tarix haqidagi tushunchamizni shakllantiruvchi nurli qo‘llanma sifatida namoyon bo‘ladi.

Kalit so‘zlar: “Boburnoma”, temuriy, adabiy meros, she’riyat, adabiyot, jamiyat, davlat boshqaruvi.

Kirish

Jahon adabiyoti solnomasida Zahiriddin Muhammad Bobur nomi adabiy merosi zamon sinovidan o‘tgan nuroniy sifatida aks-sado beradi. Hindistondagi Mug‘ullar imperiyasining asoschisi va mashhur “Boburnoma”ning muallifi sifatida Boburning xizmatlari harbiy bosqinlar doirasidan tashqari, madaniy va adabiy merosning boy gobeleniga ham kiradi. Ushbu maqolada Bobur adabiy asarlarining bugungi kundagi ahamiyati, adabiyot, madaniyat va tarixiy ongga doimiy ta’sirini o‘rganishga harakat qilinadi.

Boburning adabiy asari – “Boburnoma” uning merosining serqirraligidan dalolat beradi. Bu avtobiografik durdona uning hayoti va zabtlaridagi murakkab voqealarni

hikoya qilibgina qolmay, Temuriylar va Mug'ullar davri o'rtasida adabiy ko'prik vazifasini ham o'taydi. "Boburnoma" o'zining tarixiy qiymatidan tashqari, Boburning she'riy tuyg'ularini chuqur anglab, uning fors va chig'atoy turkiy tillarida so'zlash qobiliyatini namoyon etadi.

Bobur adabiy merosining doimiy dolzarbligi "Boburnoma"ning zamon va madaniy chegaralarni chetlab o'tish qobiliyatida mujassam. XXI asrda sayr qilar ekanmiz, bu adabiy asar Bobur davri ijtimoiy-siyosiy manzarasining yorqin panoramasini taqdim etib, olimlar, tarixchilar va ixlosmandlarni o'ziga rom etishda davom etmoqda. Qolaversa, "Boburnoma" adabiyotning insoniyat tajribasiga oyna bo'lib xizmat qilishi, madaniyatlararo anglashuv va qadrlashga yordam berishidan dalolat beradi.

Fors va turkiy adabiyotning mumtoz an'alariga singib ketgan Bobur she'riyati "Boburnoma"dan tashqari ishq, tabiat, insoniy holat kabi abadiy mavzular bilan ham jaranglaydi. Ko'pincha melanxolik va go'zallikning nozik uyg'unligi bilan sug'orilgan she'rlari tarixiy davrlar cheklovlaridan ustun turadigan badiiy sezgirlikni namoyish etadi. Bugungi globallashtirilgan dunyoda Bobur she'riyati inson borlig'ining mazmun-mohiyatini tashkil etuvchi umuminsoniy mavzularni qadrlash orasida o'z aks-sadosini topishda davom etmoqda.

Qolaversa, Bobur adabiy merosini tadqiq qilish shunchaki tarixiy sog'inch mashqi emas; bu madaniy o'ziga xoslik va tsivilizatsiyalarning o'zaro bog'liqligi ildizlariga kirish. Tez o'zgarib borayotgan dunyoning murakkabliklari bilan kurashar ekanmiz, Boburning adabiy hissalarini bizni umumiy insoniyat tariximiz bilan bog'lab turadigan mustahkam iplar haqida fikr yuritishga undaydi.

Ushbu maqola Zahiriddin Muhammad Bobur adabiy merosining ko'p qirrali qatlamlarini ochish, uning zamonaviy ahamiyatini adabiyot, madaniy tushuncha va tarixiy ong nuqtai nazaridan o'rganishga qaratilgan sayohatga o'tlanadi. Ushbu izlanish orqali biz Bobur adabiy merosi qanday qilib zamon chegaralaridan oshib ketishini yoritishga intilamiz, bu esa hatto XXI asrning turli manzaralarida ham aks-sado beradigan donishmandlik va idrokning abadiy omborini taqdim etadi.

Asosiy qism

Hindistondagi Mo'g'ullar saltanatiga asos solgan Zahiriddin Muhammad Bobur nafaqat harbiy jasoratlari, balki asrlar osha adabiy merosi bilan ham o'chmas iz qoldirdi. Bobur adabiy merosining bugungi kundagi ahamiyatini o'rganish tarixiy tushuncha, madaniy boylik va doimiy dolzarblik bilan to'qilgan gobelenni ochib beradi.

Bu izlanishlar zahirida Boburning avtobiografik durdona asari "Boburnoma" yotadi. Bu adabiy durdgorlik zabtlarining tarixiy yilnomasi bo'lishdan tashqari, Bobur davridagi ijtimoiy, madaniy va siyosiy manzaraning nozik va yorqin tasvirini

ham taqdim etadi. “Boburnoma” tarix va adabiyot o‘rtasidagi chambarchas bog‘liqlikdan dalolat berib, zamonaviy o‘quvchilarga o‘tmishni shunchaki faktlar va sanalardan tashqarida ko‘rish imkonini beradi.

Boburning hikoyachilik mahorati o‘z sayohati tuyg‘ulari, qiyinchiliklari va g‘alabalarini yetkaza olishida yaqqol namoyon bo‘ladi. Tarixiy tushunchalar tez-tez tarqoq bo‘lgan zamonaviy davrda “Boburnoma” o‘quvchilarga muallifning hayoti va davri bilan tanishish imkonini beruvchi yaxlit hikoyani taqdim etadi. Manzaralar, janglar va shaxsiy mulohazalarning yorqin tasvirlari 16-asr va hozirgi davr o‘rtasidagi vaqtinchalik tafovutni yo‘qotib, bevositalik tuyg‘usini uyg‘otadi.

Qolaversa, Boburning adabiy xizmatlari “Boburnoma”dan tashqari, fors va chig‘atoy turkiy tillarida yaratilgan she‘riyatiga ham yetadi. Uning g‘amginlik va go‘zallikning nozik uyg‘unligi bilan ajralib turadigan misralari zamon cheklovlaridan oshib, bugun o‘quvchilarda aks-sado beradi. Uning she‘riyatida o‘rganilgan sevgi, tabiat va insoniy holat mavzulari umumbashariy bo‘lib, inson tajribasining mohiyatini o‘zida mujassamlashtirib, hayrat va hayratni uyg‘otadi.

Bobur asarlarida zamonaviy adabiyot kontekstida turli madaniyatlarning o‘zaro bog‘liqligi haqida qimmatli qarashlar mavjud. Turli sivilizatsiyalar bilan to‘qnashuvlar haqida batafsil ma‘lumot berilgan “Boburnoma” tarixiy ko‘prik vazifasini o‘taydi. Madaniy xilma-xillik va global o‘zaro bog‘liqlikni qadrlash ortib borayotgan bir davrda Bobur qissasi madaniyatlararo tushunish va qadrlashni rivojlantirishga hissa qo‘shadi.

Qolaversa, Boburning “Boburnoma”dagi davlat boshqaruvi, jamiyat va inson tabiatiga oid mulohazalari zamonaviy munozaralarga mos keladigan fikrlarni beradi. Uning etakchilik, boshqaruvning murakkabligi va insoniy munosabatlarning ko‘p qirrali tabiati haqidagi fikrlari zamonaviy sharoitlarda dolzarb bo‘lgan doimiy saboqlarni taqdim etadi. Jamiyatlar axloqiy ikkilanishlar va yetakchilik muammolari bilan kurashar ekan, Bobur so‘zlari abadiy donishmandlik ombori bo‘lib xizmat qiladi.

Zahiriddin Muhammad Bobur adabiy merosining bugungi dunyoda tutgan o‘rni faqat tarixiy arxivlar yoki akademik munozaralar bilan chegaralanib qolmaydi. Bu adabiyotning insoniyat tajribasini yoritib berish, madaniy tushunishni rivojlantirish, vaqtinchalik va madaniy tafovutlarni bartaraf etish uchun mustahkam kuchining jonli isbotidir. Bobur ijodi bilan tanishar ekanmiz, adabiyot, madaniyat va tarix haqidagi tushunchalarimizni boyitadigan, bizni umumiy o‘tmishimiz bilan bog‘lab turgan abadiy aloqalarni eslatuvchi boy bilimlarga duch kelamiz.

Xulosa

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, Zahiriddin Muhammad Bobur adabiy merosini o‘rganish uning doimiy dolzarbligi va zamonaviy dunyoga ko‘p qirrali ta‘sirini

ko'rsatadi. "Boburnoma" o'zining yorqin hikoyasi va tarixiy qarashlari bilan zamonaviy kitobxonlarni o'tmishning boy gobelenlari bilan bog'lovchi ko'priklar vazifasini o'taydi. Bobur she'riyati tarixiy ahamiyatidan tashqari, umuminsoniy mavzular bilan jaranglab, zamon chegaralaridan oshib, tomoshabinlarni o'ziga rom etishda davom etmoqda.

Boburning adabiy hissalarini akademik nutq bilan cheklanib qolishdan yiroq, madaniy tushuncha va tarixiy ong sohalarini qamrab olgan hikoyatlarni to'qadi. "Boburnoma" o'quvchilarga Bobur hayoti va davri manzaralarini aylanib o'tish imkonini beruvchi, tarix va insoniyat tajribasining murakkabliklarini chuqurroq anglash imkonini beruvchi yaxlit va ta'sirchan tajriba beradi.

Qolaversa, globallashib borayotgan dunyo madaniy xilma-xillik va o'zaro bog'liqlikni tobora qadrlashi barobarida, Bobur qalamiga mansub asarlar sivilizatsiyalarni zamonlar o'rtasida bog'lab turgan mushtarak rishtalardan dalolat beradi. Uning "Boburnoma"da turli madaniyatlar bilan uchrashishi turli madaniyatlar o'rtasidagi birlikka intilishning zamonaviy intilishlari bilan aks-sado berib, madaniyatlararo tushunishni rivojlantirishga yordam beradi.

Bobur adabiy merosining doimiy dolzarbligi faqat uning tarixiy yoki madaniy jihatlari bilan chegaralanib qolmaydi. Uning boshqaruv, etakchilik va insoniy holat haqidagi kuzatishlari zamonaviy munozaralarda aks-sado topadigan abadiy donolikni taklif qiladi. Axloqiy muammolar va murakkab ijtimoiy dinamika bilan kurashayotgan dunyoda Bobur so'zlari tafakkur va yo'l-yo'riq manbai bo'lib xizmat qiladi.

Adabiyot dunyoqarashni shakllantirish va hamdardlikni rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynashda davom etayotgan XXI asrda Zahiriddin Muhammad Boburning adabiy merosi nurli chiroq bo'lib turibdi. Uning asarlarini o'rganish orqali biz nafaqat tarixiy ma'lumotni, balki adabiyotning o'zgartiruvchi kuchining jonli isbotini topamiz. Biz Bobur adabiy merosining abadiy ahamiyatini tushunar ekanmiz, uning madaniyat, tarix va umumiy insoniyat tajribasini ilhomlantirish, xabardor qilish va bog'lash qobiliyatini tan olamiz. Zahiriddin Muhammad Bobur adabiy merosi zamonaviy dunyoda salmoqli o'rin tutadi. Uning "Boburnoma"si va she'riyati o'quvchilarni o'ziga rom etishda davom etib, zamon va madaniy chegaralardan oshib, o'tmishga o'ziga xos darcha ochadi. XXI asr murakkabliklarini kezar ekanmiz, Bobur adabiy merosining doimiy dolzarbligi adabiyot tarixi, madaniyati va insoniyat tajribasi haqidagi tushunchamizni shakllantirishda qanday chuqur ta'sir ko'rsatishi mumkinligini eslatib turadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

Smith, JA (2019). Boburni qayta kashf etish: uning adabiy merosining zamonaviy tahlili. *Tarixiy tadqiqotlar jurnali*, 8(2), 145-162.